

PAWILON POLSKI W WENECJI

**To co znane, niekoniecznie jest poznane. Wieś,
formy zamieszkania i produkcji**

– PROLOG +1

Mirabela Jurczenko, Bartosz Kowal, Wojciech Mazan,
Bartłomiej Poteralski, Rafała Śliwa oraz Robert Witczak

Dokumentacja (fragment) złożona do konkursu
na kuratorski projekt wystawy w Pawilonie Polskim
na 17 Międzynarodowej Wystawie Architektury
w Wenecji w 2020 r.

To, co znane, niekoniecznie jest poznane

Wieś, formy zamieszkania i produkcji

What is Familiar is not Necessarily Understood

A Countryside, Forms of Dwelling and Production

To, co znane, niekoniecznie jest poznane*

Wieś, formy zamieszkania i produkcji

311293

What is Familiar is not Necessarily Understood*

A Countryside, Forms of Dwelling and Production

Koncepcja wystawy

1. Stosowany przez GUS podział terytorialny TERYT przyjmuje za obszary wiejskie terytorium zawarte we wszystkich gminach wiejskich oraz obszary bez miast w gminach wiejsko-miejskich.

Obszary wiejskie, zgodnie z przyjętym przez Główny Urząd Statystyczny podziałem terytorialnym stanowią 93% powierzchni kraju¹. Pomimo tego, zagadnienia związane z nimi pozostają w Polsce poza głównym nurtem architektoniczno-przestrzennego dyskursu. Ich marginalizacja w wielu aspektach postępuje od momentu przemian gospodarczo-politycznych roku 1989. Dodatkowo postrzegane są przez pryzmat uproszczeń lub w ogóle pozostają niewidoczne. W kontekście obecnego regresu post-socjalistycznego miasta, migracji wewnętrznych w stronę wsi, postępującego chaosu przestrzennego, stałego problemu mieszkaniowego i kryzysu klimatycznego, naszym zdaniem uwaga powinna zostać przekierowana w stronę wsi.

Stąd zainteresowanie tej propozycji skupione jest na zrozumieniu, jakie modele zamieszkania i pracy działały na terytorium, jakie obecne są dziś, a jakie mogą zaistnieć, ponieważ to one definiują sposób i jakość życia na wsi. W efekcie, jak te informacje pozwalają nam lepiej zrozumieć i zdefiniować historię, przyszłość, problemy i wyzwania polskiej wsi, a zarazem post-socjalistycznej wsi wschodnioeuropejskiej w ogóle?

Próba odpowiedzenia na te pytania skonstruowana jest głównie wokół analizy Państwowych Gospodarstw Rolnych i innych spółdzielni pracowniczych. Towarzyszącej im infrastruktury społecznej, technicznej i osiedli mieszkaniowych. Naszym zdaniem, te zrealizowane w drugiej połowie XX wieku modele, mogą być traktowane jako anomalia w ciągłej historii polskiej wsi. Radykalny projekt polityczny starający się realizować kolektywne formy życia i pracy, modernizować wieś i walczyć z powojennym kryzysem mieszkaniowym. Jego architektoniczna, przestrzenna i społeczna inność działa na zasadzie lustra. W nim wyraźnie jesteśmy w stanie zobaczyć jak różne były formy poprzedzające i te które nastąpiły po.

Badany model i związana z nim problematyka stanowią punkt wejścia w szerszą tematykę wsi. Pozwalają na wgląd w ciągłą historię polskiej 'wiejskości'. Oferowana perspektywa umożliwia spojrzenie na całość z punktu widzenia radykalnego modelu, który stanowi wyrwę w feudalnej historii polskiej wsi i zaniechaną próbę realizacji kolektywnych form poprzedzających okres neoliberalnego, zindywidualizowanego podejścia ery lat 90 tych. Architektoniczna analiza tych problemów pozwala na poznanie modelu, który pomimo swojej skali i rozproszenia pozostaje dziś nadal niepoznany. Zamierzeniem jest spojrzeć na to co znane i wszechobecne w nowy, pozbawiony uprzedzeń i uproszczeń sposób. Wystawa chce postawić peryferia w centrum, podjąć próbę rekonceptualizacji terminów związanych z wsią, w końcu realizować analizę bez popadania w dychotomiczną narrację wieś-miasto, a traktować wieś ostatnich stu lat jako niezależny obszar badań.

Exhibition's Concept

2. In accordance to GUS territorial categories, TERYT accepts as rural areas territory consisting of all rural communes and areas without cities in urban-rural communes.

According to the Statistics Poland, 93% of the country consists of rural areas². Despite that, the problematic of the countryside stays outside of the main discourse. The beginning of marginalization can be placed within the period of post 1989 political and economic transformation. Moreover, the perception of rurality is often perceived through the lens of simplification, in effect the areas are invisible to the majority. In the context of the post-socialist city's regress, migration towards the countryside, growing spatial chaos, constant housing shortage, and ongoing climate crisis, in our opinion, we have to shift the debate towards the rural, look there for possible solutions and opportunities.

Therefore, the goal of this proposal aims to understand what kind of forms of dwelling and labour existed in the territory, exist now and can exist in the future, as they define the quality of life in the countryside. In effect, how those information help to understand and define history, future, problems and challenges of Polish countryside, hence the problematic of the post-socialist eastern european countryside in general?

The attempt to answer the above-mentioned question is structured around the analysis of the model of the State Agricultural Farms and other workers collectives placed in the agrarian context. Accompanying functions of technical and social infrastructure and housing complexes plays a significant role. In our opinion those realised in the second half of the 20th century models can be treated as a sort of an anomaly in continuous history of polish rurality. As a radical political project attempting to realize collective forms of living and labour, modernization of the countryside and challenging the postwar housing shortage. The model's architectural, spatial and social difference operates as a mirror. In it we can clearly see how previous and future forms were different from the analysed model.

The model in question and its problematic operate as the entry point towards the broader topic of rurality. It allows for a unique investigation towards continuous history of polish countryside. The perspective of the research aims to look at the rurality through the lens of the radical model that operates as a gap in feudal history of polish countryside and unfinished attempt to collectivize living and labour in the rural context, preceding the neoliberal, highly individualistic era of late 90's. The architectural analysis of presented problems allows to understand the dispersed model of huge scale that still is not fully understood. The objective is to look at what is familiar in a new way, without prejudice and simplification. The exhibition attempts to put the periphery in the centre, to reconceptualize terms connected with the countryside, to create a research framework outside of the urban-rural dichotomous narrative. In effect to treat the rurality of the last 100 years as an independent research area.

Streszczenie scenariusza

„To, co znane, niekoniecznie jest poznane. Wieś, formy zamieszkania i produkcji” – to wystawa o polskiej wiejskości. Jest próbą zrozumienia jej specyfiki, wyzwań i potencjałów, poprzez analizy mające w centrum model uspołecznionych form produkcji i zamieszkania obecny na terytorium Polski w drugiej połowie dwudziestego wieku. Wystawa została podzielona na dwie części - analityczną i projekcyjną. Rozdział służy za ideowe ramy badań, które odzwierciedlone zostały w przestrzennej organizacji wnętrza pawilonu. Widz odwiedzający Pawilon napotyka panoramę, która została uformowana wewnątrz jako niedomknięta elipsa. Jej kształt rozdziela przestrzeń na dwie strefy. Zewnątrz zajmuje się problematyką pierwszej – analitycznej części, natomiast wewnątrz dotyczy części drugiej – projekcyjnej.

Część analityczną opowiadamy liniowo. Goście zaczynają poznawać problematykę wystawy, idąc wzdłuż, rozciągniętej po zewnątrz elipsy, panoramy. Wypełniona jest ona elementami charakteryzującymi Polską wieś, z których każdy opisuje konkretny aspekt istotny dla danego okresu. Krok za krokiem widz przemierza dystans między przeszłością a teraźniejszością. Panorama funkcjonuje we wnętrzu pawilonu jako wizualna oś czasu – wprowadzenie.

Część projekcyjna jest plastyczna. Widzowie docierają do niej po zapoznaniu się – wcześniej – z charakterystycznymi elementami polskiej wsi. To co pewne, czyli niezmienny naturalny krajobraz wsi, nadrukowane jest na wewnętrznej ścianie elipsy. Proponowane przez zaproszonych do współpracy architektów scenariusze – interpretacje, istnieją we wnętrzu, jako ruchome monochromatyczne modele. Wchodzą one w dialog z zastanym krajobrazem i proponują interwencje w różnych skalach.

Różnica między częściami wystawy podkreślona jest poprzez charakter wytwarzanych przez eliptyczny ekran przestrzeni. Formalne decyzje determinują percepcję części analitycznej w bardziej indywidualny sposób. Zewnętrzna płaszczyzna elipsy spowita jest w cieniu, który przełamany jest światłem reflektorów, podkreślającym wybrane elementy kolażu. Część projekcyjna, znajdująca się w rozświetlonym światłem świetlika wnętrzu instalacji, odczytywana jest kolektywnie.

Całość ma na celu, prezentację wyczerpującego argumentu dotyczącego polskiej wsi. Jest próbą przemyślenia tego czym konkretnie ona jest? Gdzie się zaczyna, a gdzie kończy? Co ją konstituuje i czy w ogóle jeszcze istnieje? Założeniem jest aby goście po zapoznaniu się z wystawą mieli szerszą wiedzę na temat tego “niewidocznego” terytorium, które wydaje się być wszystkim znajome, lecz nie jest tak naprawdę poznane.

Scenario's Summary

‘What is Familiar is not Necessarily Understood. A Countryside, Forms of Dwelling and Production.’ is an exhibition about Polish rurality, an attempt to understand its specificity, challenges and potential through analysis centered around socialized forms of production and domesticity present in the second half of the 20th century. The exhibition is divided into two parts: analytic and projective. The division operates as an intellectual framework of the research and physical structure of the pavilion. Guests visiting the exhibition are immediately confronted with the photomontage of the rural landscape, formed by the elliptic shape of the screen. The form of the panorama divides the space in two domains. The outside is devoted to the first part of the exhibition whereas the interior serves the second.

The analytic part is presented in a linear manner. By it visitors are introduced to the problematic of the exhibition by following the panoramic screen. The static photomontage is filled with elements characteristic for rural context, each tells a different story relevant for presented period. With each step guests travel the distance between past and present. In other words, the panorama operates in the pavilion as a visual timeline – introduction.

The projective part is flexible. Guests reach it after the introduction of the previous elements. Inside, the rural landscape is presented as a long panoramic photo fixed on the interior wall of the screen. It stays constant, operates as a background, whereas the proposed scenarios designed by invited teams are presented in the form of movable monochromatic models. Together, the models and the landscape are in a dialogue by which analysis in different scales are offered.

The difference between the two parts is emphasized by the way in which visitors experience the exhibition. Formal decisions determine the perception of the analytical part as more individual, reflective; where the projective part can be experienced collectively. Moreover, the character of spaces created by the panoramic screen differs between parts. The inside is lit by the skylight, the outside is darker with spotlights directing focus of the visitors to specific parts of the screen.

The exhibition aims to present a cohesive argument around the Polish rurality. It is an attempt to think precisely what the rural is in Polish context, where it starts and ends, what constitutes it, or does it even still exist? The goal of the presentation is to interest the visitors in the complex problematic of the countryside, to present the territory that is mostly familiar to us but not really understood.

311293